

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

IMPROVING THE ACCOUNTING OF FIXED ASSETS IN THE INFORMATION SYSTEM OF THE ENTERPRISE: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES

У статті представлено результати аналізу статистичних даних сумарних показників балансів великих та середніх підприємств, що функціонують на території України в умовах повномасштабного воєнного вторгнення, із зазначенням частки необоротних активів за даними 2024 року. Наголошено на формуванні складу необоротних активів у країнах ЄС. У представленому науковому дослідженні, відповідно до сформуваної мети, використано такі методи, як: аналіз, синтез та порівняння – для деталізації необоротних активів; логічне узагальнення та наукова абстракція – при уточненні категоріально-понятійного апарату дослідження; системний підхід при вдосконаленні методики відображення інформації про складові необоротних активів на рахунках обліку та у звітності підприємств; історичний – для ідентифікації необоротних активів у наукових працях та нормативно-правових документах. У статті проведено аналіз якісних характеристик класифікації необоротних активів підприємства, аналіз впливу вибору методів обліку операцій із необоротними активами на формування загального фінансового результату діяльності підприємства.

Ключові слова: облік, необоротні активи, баланс, підприємство, стратегія, трансформаційні перетворення.

The article presents the results of the analysis of the statistical data of the total indicators of the balance sheets of large and medium-sized enterprises operating on the territory of Ukraine in the conditions of a full-scale military invasion, with an indication of the share of non-current assets according to the data of 2024. The formation of the composition of non-current assets in the EU countries is emphasized. In the presented scientific study, in accordance with the established goal, such methods were used as: analysis, synthesis and comparison – for detailing non-current assets; logical generalization and scientific abstraction – when clarifying the categorical-conceptual research apparatus; a systematic approach in improving the method of displaying information about the components of non-current assets on the accounting accounts and in the reporting of enterprises; historical – for identification of non-current assets in scientific works and regulatory and legal documents. The article analyzes the qualitative characteristics of the classification of non-current assets of the enterprise, analyzes the influence of the choice of methods of accounting for operations with non-current assets on the formation of the overall financial result of the enterprise. Effective use of non-current assets of the enterprise is one of the most priority tasks of management in modern conditions of transformational economic changes, globalization shifts, and digital economy. Today, in the conditions of the destabilization of the economic situation in the country, the basis for making managerial decisions at all levels of management is formed by the company's accounting system. Therefore, the need to quickly respond to the demands and needs of interested stakeholders forms the prerequisites for high-quality innovative transformations and the need to improve the accounting of non-current assets in the company's information system. However, ensuring the improvement of the accounting of non-current assets of the enterprise operating in the conditions of a full-scale military invasion of the country and the need to change the vectors of strategic development of the economic system as a whole were not considered in the works. Not all problematic aspects of accounting for non-current assets have been fully resolved.

Key words: accounting, non-current assets, balance sheet, enterprise, strategy, transformational transformations.

УДК 336.67

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.14-35>

Атамас О.П.¹

к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною
безпекою,

Дніпровський державний
аграрно-економічний університет

Панченко-Терещенко В.О.

магістр,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет

Atamas Oleksandr

Dnipro State Agrarian
and Economic University

Panchenko-Tereshchenko Valery

Dnipro State Agrarian
and Economic University

Постановка проблеми. Ефективне використання необоротних активів підприємства є однією із найбільш пріоритетних задач менеджменту в сучасних умовах трансформаційних економічних перетворень, глобалізаційних зрушень, діджитал-економіки. На сьогоднішній день, в умовах дестабілізації економічної ситуації в країні, основу прийняття управлінських рішень на всіх рівнях менеджменту формує саме система обліку підприємства. Відтак, необхідність швидкого реагування на вимоги та потреби зацікавлених стейкхолдерів формує передумови для якісних інноваційних перетворень та необхідності удосконалення обліку необоротних активів в інформаційній системі підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання забезпечення обліку необоротних активів підприємства розглядалися у наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: Приходько І., Губарик О., Бразілій Н., Крот Ю., Пастернак Ю., Гура Н., Мандрика Д., Єремян О., Левицький Н., Сокіл О.Ю., Овсюк Н., Лесько М., Пиріжок С., Мельник Е., Феофанова І., Антонова О. [1–9] та інші.

Проте, забезпечення удосконалення обліку необоротних активів підприємства, що функціонує в умовах повномасштабного воєнного вторгнення на територію країни та необхідності зміни векторів стратегічного розвитку економічної системи в цілому, – у роботах не розглядалися.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7511-8586>

Не всі проблемні аспекти забезпечення обліку необоротних активів є вирішеними у повній мірі.

Постановка завдання. Метою статті є забезпечення теоретико-методологічних засад удосконалення обліку необоротних активів в інформаційній системі підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах постійних трансформаційних економічних перетворень діяльність підприємств будь-якого сектору бізнесу розпочинається з формування необоротних активів. Відсутність чіткої структури необоротних активів підприємства унеможлиблює його функціонування на всіх відповідних етапах.

Перманентні перетворення бізнес-середовища, що наразі є невід’ємною особливістю діяльності бізнесу, є необхідною своєчасна адаптація до науково-технічних та соціально-економічних інновацій оперування необоротними активами підприємства.

Аналіз статистичних даних сумарних показників балансів великих та середніх підприємств, що функціонують на території України в умовах повномасштабного воєнного вторгнення, продемонстрував, що частка необоротних активів, за даними 2024 року, становить 57,4%. Відповідний показник засвідчує значну питому вагу необоротних активів у майні підприємств незалежно від їх форми власності та виду економічної діяльності. Проте, до складу необоротних активів належить надзвичайно різноманітне майно підприємства, яке відрізняється за: фізичною формою, призначенням, способом використання, нематеріальною природою, активністю застосування та іншими критеріями.

Структура необоротних активів значно відрізняється у різних країнах світу. Як висновок, можна засвідчити той факт, що у більшості розвинених економічних систем країн світу значну частку майна підприємств становлять нематеріальні активи.

Відповідно до даних Євростату, до необоротних активів у країнах ЄС відносяться наступні [10]:

- комп’ютерне програмне забезпечення та бази даних;
- дослідження та розробки;
- продукти інтелектуальної власності;
- біологічні ресурси;
- інші машини та обладнання й системи озброєння;
- телекомунікаційне обладнання;
- комп’ютерне обладнання;
- ІКТ-обладнання;
- транспортне обладнання;
- машини та обладнання;
- будівлі та споруди;
- капітальне будівництво.

Відтак, аналіз наукової літератури продемонстрував глибоке висвітлення даного проблемного аспекту як закордонними, так і вітчизняними науковцями, що, в свою чергу, потребує детального аналізу та доповнення у форматі впливу факторів повномасштабного воєнного вторгнення на діяльність підприємств (рис. 1).

Значна варіативність необоротних активів у структурі майна підприємств потребує вдосконалення їх обліку, включаючи визнання, класифікацію, оцінку, аналітичний і синтетичний облік, відображення у фінансовій та внутрішньо-господарській звітності [7].

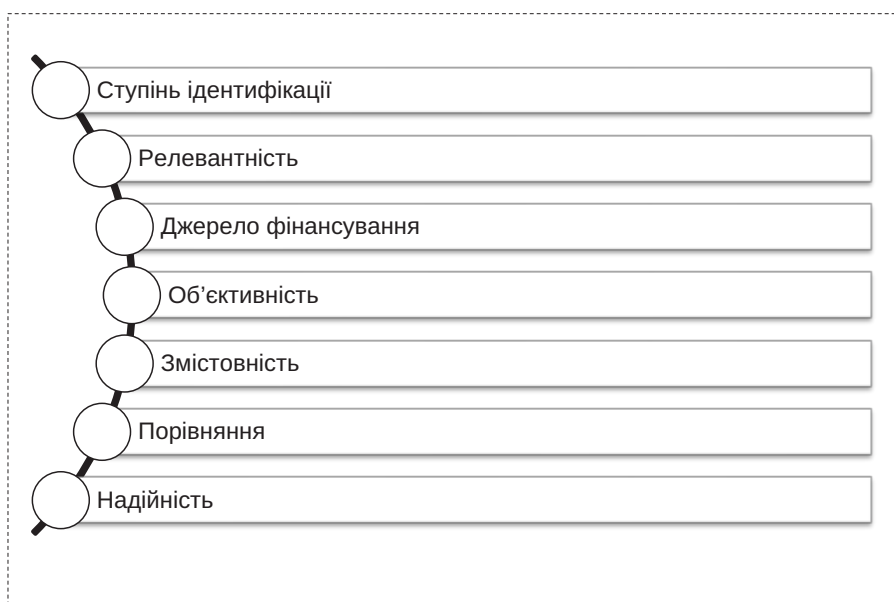
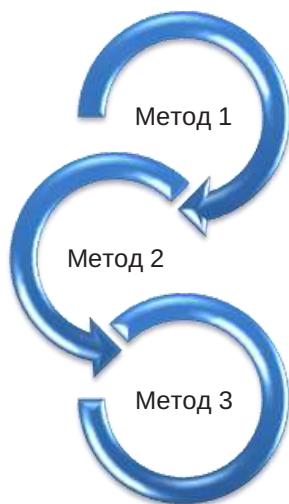

Рис. 1. Аналіз якісних характеристик класифікації необоротних активів підприємства

Джерело: удосконалено автором на основі [5; 7–9]

Примітка:

Метод 1: Методи амортизації основних засобів, які уповільнюють нарахування зносу;

Метод 2: Встановлення максимально можливого строку використання за об'єктами нематеріальних активів, за якими не встановлено;

Метод 3: Метод амортизації інших необоротних матеріальних активів: 50% – у першому місяці використання; 50% – у місяці вилучення.

Рис. 1. Аналіз впливу вибору методів обліку операцій із необоротними активами на формування загального фінансового результату діяльності підприємства

Джерело: згруповано авторами на підставі аналізу [4–9]

Перш за все наголосимо на тому, що необхідно та обов'язковою умовою правильної організації обліку необоротних активів підприємства є її класифікація. За матеріалами проведеного наукового дослідження систематизовано шляхи удосконалення обліку необоротних активів та вплив вибору методу обліку необоротних активів на формування фінансових результатів підприємства (рис. 2).

Отже, підприємства, обираючи метод обліку операцій із необоротними активами з поміж запропонованих НП(С)БО, можуть впливати на формування фінансових результатів у відповідності до обраної стратегії розвитку. Для ефективної організації обліку необоротних активів необхідно деталізувати його основні етапи: ідентифікація та визначення об'єктів необоротних активів; ознаки класифікації об'єктів необоротних активів; оцінювання необоротних активи для цілей обліку; критерії, норми, способи амортизації; принципи неможливості амортизації об'єктів; порядок (методика) обліку необоротних активів для визначення фінансового результату.

Висновки. Таким чином, в умовах впливу дестабілізуючих факторів оточуючого економічного середовища є необхідним удосконалення обліку необоротних активів в інформаційній системі підприємства. Операції з надходження необоротних активів досить різноманітні та численні. Методика їх бухгалтерського обліку, насамперед, залежить як від обраної облікової політики, так і від шляху надходження на підприємство необоротних активів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Приходько І.П., Губарик О.М. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: колективна монографія. Дніпро: Пороги. 2022. 228 с. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/8300/1/Монографія%20Губарик_Мотковський.pdf (дата звернення 07.10.2024).
2. Бразілій Н.М., Крот Ю.М., Пастернак Ю.П. Напрями визначення економічної сутності необоротних активів та їх класифікації в системі обліку і звітності. *Фінансовий простір*. 2022 № 1 (45). С. 7–14. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/253074> (дата звернення 04.10.2024).
3. Гура Н., Мандрика Д. Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 2 (78). С. 32–35. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1154> (дата звернення 03.11.2024).
4. Єремян О.М. Критична оцінка сучасного стану обліку і аудиту нематеріальних активів на підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1 (302). С. 201–208. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wpcontent/uploads/2022/03/2022-en-1-34.pdf> (дата звернення 04.11.2024).
5. Левицький Н. Удосконалення інструментів облікового відображення об'єктів необоротних активів. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 68. № 1. С. 37–43. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/68/932.pdf> (дата звернення 01.11.2024).
6. Сокол О.Г. Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання: Колективна монографія присвячена 25-річчю кафедри обліку і оподаткування. Мелітополь: ТОВ «Колор

Принт». 2020. 268 с. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/06/Monography17.06.2020.pdf> (дата звернення 02.11.2024).

7. Овсюк Н., Лесько М. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698> (дата звернення 04.11.2024).

8. Пиріжок С.Є., Мельник Е.Г. Удосконалення класифікації нематеріальних активів для цілей бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. Вип 1 (42). С. 72–78. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/167042> (дата звернення 01.11.2024).

9. Феофанова І., Антонова О. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 11 (87). С. 205–208. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/129> (дата звернення 07.11.2024).

10. Гресик В.В., Іваночко О.В., Засадна Г.І. Автоматизація нарахування амортизації основних засобів. *Економіка і управління*. 2019. № 1. С. 114–121.

REFERENCES:

1. Prykhod'ko, I.P. and Hubaryk, O.M. (2022). Aktual'ni problemy suchasnoho biznesu: oblikovo-finansovyj ta upravlins'kyj aspekty [Actual problems of modern business: accounting, financial and management aspects]. Porohy. Dnipro. Ukraine. Available at: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/8300/1/Монографія%20Губарик_Мотковський.pdf (Accessed 07.10.2024).

2. Brazilii N.M., Krot Yu.M., Pasternak Yu.P. (2022) Napriamy vyznachennia ekonomichnoi сутності neoborotnykh aktyviv ta yikh klasyfikatsii v systemi obliku i zvitnosti [Directions for determining the economic essence of noncurrent assets and their classification in the accounting and reporting system]. *Finansovyj prostir*, vol. 1 (45), pp. 7–14. Available at: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/253074> (accessed 04.10.2024).

3. Hura N., Mandryka D. (2020). Problemni pytan'nia narakhuvannia amortyzatsii neoborotnykh aktyviv na pidpriemstvi [Problematic issues of depreciation of non-current assets at the enterprise]. *Molodyi vchenyi*, vol. 2(78), pp. 32–35. (in Ukrainian).

4. Yeriemian O.M. (2022). Krytychna otsinka suchasnoho stanu obliku i audytu nematerialnykh aktyviv na pidpriemstvakh [Critical assessment of the current state of accounting and auditing of intangible

assets at enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 1 (302), pp. 201–208. Available at: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wpcontent/uploads/2022/03/2022-en-1-34.pdf> (accessed 04.11.2024).

5. Levytskyj N. (2021). Udoskonalennia instrumentiv oblikovoho vidobrazhennia ob'ektiv neoborotnykh aktyviv [Improvement of tools for accounting display of objects of non-current assets]. *Halyskyi ekonomichni visnyk*, vol. 68, pp. 37–43. Available at: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/68/932.pdf> (accessed 01.11.2024).

6. Sokol, O.H. (2020). Naukovo-metodolohichni zasady oblikovo-analitychnoho ta finansovo-investytsijnoho zabezpechennia staloho rozvytku sub'ektiv hospodariuvannia: Kolektyvna monohrafiia prysviachena 25-richchiu kafedry obliku i opodatkuvannia [Scientific methodological principles of accounting-analytical and financial-investment support for the sustainable development of business entities: Collective monograph dedicated to the 25th anniversary of the Department of Accounting and Taxation]. TOV «Kolor Prynt». Melitopol'. Ukraine. Available at: <http://feb.tsatu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/06/Monography17.06.2020.pdf> (accessed 02.11.2024).

7. Ovsyuk N., Lesko M. (2021). Oblik nematerialnykh aktyviv zghidno natsionalnykh ta mizhnarodnykh standartiv: shliakhy vdoskonalennia [Accounting for intangible assets according to national and international standards: ways of improvement]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (31). Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698> (accessed 04.11.2024).

8. Pyrizhok S.Ie., Melnyk E.H. (2019). Udoskonalennia klasyfikatsii nematerialnykh aktyviv dlia tsilei bukhhalterskoho obliku [Improvement of the classification of intangible assets for accounting purposes]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalters'koho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 1 (42), pp. 72–78. Available at: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/167042> (accessed 01.11.2024).

9. Feofanova I., Antonova O. (2020). Problemy obliku osnovnykh zasobiv na pidpriemstvi [Problems of accounting fixed assets at the enterprise]. *Molodyi vchenyj*, vol. 11 (87), pp. 205–208. Available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/129> (accessed 07.11.2024).

10. Hresyk V.V., Ivanochko O.V., Zasadna H.I. (2019). Avtomatyzatsiia narakhuvannia amortyzatsii osnovnykh zasobiv [Automation of depreciation of fixed assets]. *Ekonomika i upravlinnia*, no. 1, pp. 114–121. (in Ukrainian).